

Κατίνα Ρουτζιου

Σελειό

Υφάντρα

Ετος γεννήσεως 1941;

Μέλος του συγκροτήματος ‘οι κυρές της Δερόπολης’

Περιεχόμενα

[00:00:00] Το Μάη Κώστας παντρεύεται:.....	1
[00:02:53]Τραγούδι για το Σελειό.....	2
[00:05:04] Εμφύλιος, βιώματα και αντάρτικα τραγούδια	2
[00:05:50] Βιωματα Εμφιλίου στη Δερόπολη	2
[00:12:55] Εκμάθηση ελληνικών επί Χότζα.....	4
[00:13:34] Γούρα: αιτιολογικός θρύλος	4
[00:14:04] Θρύλος για τον Άγιο Κοσμά.....	4
[00:16:05] Θρύλος για νεράιδες.....	5
[00:17:34] Θρύλος για τον Αη Ταξιαρχη στο μοναστήρι της Πέπελης.....	5
[00:20:38] Θρύλος για θαύμα	6

[00:00:00] Το Μάη Κώστας παντρεύεται:

Το Μάη μωρέ το Μάη, το Μάη Κώστας παντρεύεται, το Μάη αμπέλι βάνει, το Μάη του ήρθε ο μήνας του στον πόλεμο να πάει, νύχτα σελώνει τ'άλογο, νύχτα το καλυβώνει και η και η καλή του του φέγγε με το κερί στο χέρι. Στρεφογυρίζει ο Κωσταντής τη βλέπει δακρυσμένη. Τι έχεις κόρη μ και θλίβεσαι και βαριαναστενάζεις. Εσύ φεύγεις λεβέντη μου και μένα που μαφήνεις. Σ' αφήνω με τη μάνα μου και με την αδερφή μου και με την αζαδέρφη μου την αρραβωνιασμένη. Σπαθιά, χαντζάρια η μάνα σου, ντουφέκια η αδερφή σου. Μαχαίρια η αζαδέρφη σου η αρραβωνιασμένη. Στο σκάλωμα δεν έσωσε της κόφτουν τα λαγάνια και πειστικόν τη βάλανε με πέντε προβατίνες. Τα χίλιασε, τα μίλιασε τα κάνει τρεις χιλιάδες. Στον πλάτανα τα στάλιζε και στην καρνά κουρεύει και μες την ακροποταμιά (κάτω το ποτάμι εκεί) πάνει και τα ποτίζει. Βγάζει τα δαχτυλίδια της αλύσου των σκυλιονε. Βγάζει τα σκουλαρίκια της κουδούνια των σφαχτιόνε. Εκεί περνάει ο Κωσταντής και την καλημεράει, καλήμερά σου κόρη μου, καλώς τον τον διαβάτη. – Κόρη μ ποιανού είναι τα σκυλιά με αλύσους ασημένιους; Κόρη μ, ποιανού είναι τα πρόβατα με τα λαμπρά κουδούνια; - Της αστραπής και της βροντής, του είπε. Του Κώστα του χαμένου. – Καλή μου εγώ είμαι ο Κώσταντας, εγώ είμαι και ο καλός σου, δείξε μ σημάδια του σπιτιού και έτσι να σε πιστέψω. – Δεξιά μεριά στην πόρτα σου μηλιά είναι φυτρωμένη. Στην κάμαρη που κάθεσαι χρυσό καντήλι ανάβεις. – Διαβάτης ήσουν πέρασες, τα είδες και τα λέγεις. Πες μου σημάδια του κορμιού και έτσι να σε πιστέψω. – Δεξιά μεριά στο πόδι σου έχεις ένα σημάδι. Και έτσι είπε κατάλαβε ότι είναι ο άντρας της και σμίζανε οι δύο τους.

[00:02:53] Τραγούδι για το Σελειό

]- Αλλά είναι εδώ βγαλμένο. Στο σκάλωμα έφυγε από εδώ καβαλάρης πάει στο Αγίο Σαράντι, για να πολεμήσει. Από εκεί χάθηκε χρόνια. Αφού έκανε τριακόσια πρόβατα αυτή στο βουνό μόνη της αυτή. Και εκεί πάνω στην καρυά (δείχνει το μέρος) έχει κάτι λεπτοκαρυές από πίσω εκεί στο βουνό και εκεί τα στάλιζε αυτή το μεσημέρι, τα κατέβαζε στον πλάτανα κάτω, πλάτανας λέγεται εκεί, γελατομονή λέγονταν, εκεί ήταν οι στάνες όλες που έμεναν το καλοκαίρι. Εκεί είχε γουρίτριες, βρύσες και το ποτάμι. Το ποτάμι το πήρανε τώρα στα χωριά τα νερά του Σελειού και είναι απ'εδώ όλο αυτό το τραγούδι. Παράξενο η μαμά μου μου το έλεγε. Κι 'άλλο είναι κι'άλλο.

Υστερα κινήσαν τα καράβια, τα ζαγοριανά, κίνησε και ο καλός μου να πάει στην ξενιτιά. Δώδεκα χρόνους κάνει μέσα στην Φραγκιά. Ούτε γράμμα μου στέλνει ούτε αντιλογιογιά. Μου στέλνει ένα μαντήλι με δώδεκα φλουριά, στην άκρη στο μοντήλι μου έχει αντιλογία. Θέλεις κόρη παντρέψου, θέλεις καλογριά. Εγώ εδώ που είμαι επαντρέυτηκα, επήρα μια γυναίκα, στρίγλα μάγισσα. Μαγεύει τα καράβια και δεν έρχονται, μάγεψε και εμένα και δεν έρχομαι. Σελώνω τ' άλογο μου μου ξεσελώνεται. Ζώνω το σπαθί μου, μου ξεζώνεται. Σιντά κινώ για να ρθω, χιόνια και βροχές. Σιντά γυρίζω πίσω, ήλιος ζαστεριά..

[00:05:04] Εμφύλιος, βιώματα και αντάρτικα τραγούδια

Αυτό το τραγούδαγα στον κάμπο κάθε μέρα:

Απορώ μα τι να κάνω, είμαι αλυσοδετή, (ήταν αλυσοδεμένη). Το σπαθί μου είναι άσπρο και έχει ανάγκη να βαφεί από των φασιστών το αίμα και μετά να δοξαστεί.

Μπελογιάννη το όνομά σου, σύμβολο της εργατιάς, ετρομάζανε μπροστά σου οι εχθροί της λευτεριάς. Ένα ήταν τα όνειρό σου έναν είχες τον σκοπό. Λευτεριά εις το λαό μας. Θάνατο στο φασισμό.

[00:05:50] Βιώματα Εμφιλίου στη Δερόπολη

Αυτά μου τα είχε μάθει ο θεός μου που ήμουνά πέντε χρονών. Με κρατούσε στην αγκαλιά και μου τα' λεγε. Και ο θεός μου είχε φύγει από αυτό του βουνό, το '49. Ήρθε στην Ελλάδα. Εκεί στην Ελλάδα, από κει μετά πάει στη Λάρισα, είχε μία αδερφή στη Λάρισα. Μετά πάει στην Αμερική, η άλλη θεία μου ήταν στην Αμερική. 6 παιδιά του παππού μου ήταν από εκεί και 4 από εδώ ήτανε. Ο παππούς μου δεν τα ειδε ποτέ(συγκινημένη), μόνο γράμματα ήπερε. Και μου τα' λεγε όλα εμένα αυτά γιατί ήμουνά μικρή και μου τα διηγούνταν ο παππούς. Αυτά.. ο θεός μου αυτά μου λεγε τότες εμένα. Μ' επερε μαζί του.. Ήτανε δάσκαλος. Ήτανε και καμιντάτης, κομματικός, θα έμπαινε στο κόμμα τότε. Αλλά έφυγε από το βουνό, τον φοβέριζαν αυτοί της αστυνομίας. Τον έστειλε κάποιος τη νύχτα, 18 χρονών παιδί ήταν, να πάει να πάρει μία γυναίκα, 12 η ώρα σε ένα άλλο χωριό, στην Πέπελη. Επειδής την ήθελε αυτός να του την πάει στα Βρυσερά. Όλη τη νύχτα να πήγαινε. – Δεν πάνω, του είπε. Άμα δεν πας του είπε, εκεί θα σε βρούνε, εκεί θα σε βρούνε οι λύκοι. Μες τις κουμαριές. Και αυτός φοβήθηκε και έφυγε από το βουνό. Μας πήγαν εξορία, εγώ

πέντε χρονών ήμουνα, μας πάνε εξορία στα Τίρανα ένα χρόνο, δυο, δυο χρόνια. Ο παππούς μου έκατσε τέσσερα χρόνια που τον είχε γιο. Ο πατέρας μου, ο θείος μου ήταν κουμμουνιστές, δεν τους πήραν αυτιούς, τους πήραν είκοσι μέρες στο Αργυρόκαστρο. Άμα τς δικάζαν αυτούς έπρεπε να τς βγάλουν από το κόμμα και δεν ήθελαν να τς βγάλουνε. Και πήρανε τς γυναίκες τους τη μαμά μου και τη θεία μου και τον παππού. Μας πάνε στα Τίρανα, το πλιάτσικο του σπιτιού το κατάσχεσαν τα πήραν όλα. Είχαμαν, είναι πρωτόσπιτο το πατρικό μου.

- Πως λεγόταν τι επώνυμο;
- Βενέτη. Γιώργο Βενέτης ήταν ο παππούς μου, Αναστάσης Βενέτης ο πατέρας μου.
- Μ' αυτούς που είναι στο Λια τους Βενεταίους είχατε συγγένεια;
- Που ξέρω, μπορεί να έχουμε. Ήμουνα εγώ στο Φιλιάτι στο νοσοκομείο και ήρθανε κάτι εκεί Βενεταίοι, μπορεί να είχαμε καμμιά συγγένεια.
- Και τι απέγινε μετά; Πήγε στην Αμερική;
- Πάει στην Αμερική. Εκεί, παντρεύτηκε στη Λάρισα πάει Αμερική. Εκεί δούλεψε τόσα χρόνια και μετά γύρισε πάλι Ελλάδα. Έκαμε ένα σπίτι στην Κηφισιά. Νέα Κηφισιά εκεί. Είχε και μία κόρη, την πάντρεψε με Έλληνα, δεν ήθελε να την αφήκει στην Αμερική και δύο χρόνια έχει τώρα που πέθανε, ήτανε άρρωστος.
- Το μικρό του όνομα πως ήταν;
- Ηλίας.
- Ηλίας Βενέτης.
- Ηλία Βενέτη (γνέφει καταφατικά).
- Και η κόρη του είναι στην Αθήνα είναι παντρεμένη; Πως τι λένε;
- Κατίνα τη λένε σαν εμένα, είχαμε την γιαγιά Κατίνα και όλα τα αδέρφια του μπαμπά ήταν Κατίνες. Έχω πολλές ξαδέρφες Κατίνες, άλλες τρεις. Εκεί θυμάμαι μας είχαν έναν κύριο ήτανε από την Κακαβιά. Μιχάλη... πως τον έλεγαν μωρέ, μπαρμπα- Μιχάλη τον έλεγαν. Μαρίνη. Μιχάλης Μαρίνης ήταν. Με έπαιρνε από το χέρι εμένανε πηγαίναμε συνοδεία και για νερό στο ποτάμι, με στάμνες, με αυτά. Ήτανε μία μεγάλη γκαζέρμα από εδώ ως την εκκλησία που είμασταν εμέσα όλος ο κόσμος όλοι οι εξορισμένοι εκεί. Είχανε κρεβάτια κάτω και επάνω. Εμείς είμασταν στα κάτω κρεβάτια θυμάμαι. Και η μαμά μου δούλευε στη Γκέρμα ήταν έγκυος στον αδερφό μου. Ο αδερφός μου γεννήθηκε εκεί, στα Τίρανα. Και βασανίστηκα, επερνάγαμε με τις караβάνες, θυμάμαι έτσι εκεί ένα σοκάκι, σύρμα απ' εδώ σύρμα απ' εκεί, επηγαίνανε να μας ρίξουν φαγητό.
- Ήσασταν όλοι από εδώ Έλληνες ή ήταν και Αλβανοί;
- Α, ήταν και Αλβανοί, που ξέρω εγώ.. Που να θυμηθώ εγώ.. Ε μο ήταν και Αλβανοί δεν ήταν πολλοί Έλληνες, δεν ήταν πολλοί απ' εδώ.
- Εκεί σας πείραζαν καθόλου; Πέρα από τη δουλειά; Δουλεύατε;
- Εγώ ήμουνα 5 χρονών αλλά η μαμά μου ήταν μεγάλη, δούλευε σε θέρμα.
- Πόσες ώρες δούλευε, θυμάσαι;
- Ξέρω εγώ, 6 ώρες; 8 ώρες; Δεν θυμάμαι, ήταν και έγκυος.
- Και μετά τι κάνατε, τον υπόλοιπο χρόνο;
- Τιποτις, τι κάναμε, εκεί μες την γκαζέρμα... Έβγαινες όζω γύρω εκεί που είχανε χώρο, παρέες, παρέες.

- Σαν σε φυλακή.
- Ναι, δεν ήτανε στη φυλακή να είσαι κλεισμένος σε ένα δωμάτιο, αλλά είχες χώρο έξω ερχόσουν γύρω. Θυμάμαι μια φορά ήρθε ένα καρότσι με καρπούζια και πεπόνια. Αυτό το θυμάμαι, ας ήμουν τόσο μικρή.. Αρέντεψαν τα άλλα κορίτσια που ήταν μεγαλύτερα, ήταν από το Κλεισάρι και πήγα και εγώ. Μου έδωκαν ένα καρπούζι, ένα πεπόνι. Και μας παίρνουν όλους όσοι αρέντεψαν και πήραν από το κάρο, μας έκλεισαν μέσα σε μια αποθήκη(γελάει). Μέσα σε ένα γκαβό ντιπ το θυμάμαι, χώμα στο σάλι, κάτι ξύλα. Εγώ γούριαζα, μαμά μου μαμά μου. Ηρθε ένας αστυνομικός με μάλωσε, μου λέει: «Θα τσωπάσεις;» Που ήξερα εγώ ότι...
- Στα αλβανικά στο είπε;

[00:12:55] Εκμάθηση ελληνικών επί Χότζα

- Στα αλβανικά, αλβανικά δεν ηξεραμαν εμείς καθόλου. Εμείς αυτό το καλό μας είχε χαρίσει ο Χότζας την ελληνική μας γλώσσα. Ύστερα από 8 χρονών τα παιδιά στο Κλεισάρι απάνω είχαμαν σχολείο και ήταν και μεσαίο σχολείο στην Σωτήρα.
- Μαθαίνατε και αλβανικά όμως.
- Ναι, μάθαινα. Δεύτερη γλώσσα. Εγώ μιλάω γιατί έχω πάει ένα μήνα στο Αργυρόκαστρο, σε ένα πώς να σου πω παιδικό σταθμό. Εδώ στο χωριό που άνοιξαν, μετά ήτανε εκεί γυναίκες αξιωματικών. Ήταν εδώ στο χωριό και έχω μάθει συνεννογιέμαι, όχι καλά.

[00:13:34] Γούρα: αιτιολογικός θρύλος

Η **Γούρα**. Η **Γούρα** αυτό ήτανε. Ότι πέρασε ο Χριστός με τους μαθητές και του είπανε διψάμε δεν μπορούμε άλλο να προχωρήσουμε, να περπατήσουμε. Και χτύπησε τρεις φορές με το μπαστούνι λέει και βγήκε αυτό το νερό εκεί και έπιανε με το χέρι, με τη χούφτα τους. Και συνέχισαν το δρόμο. Αλήθεια, ψέμματα, έτσι μας ήλεγε η γιαγιά. Η γιαγιά του κυρ Αντρέα ήταν 96 χρονών.

[00:14:04] Θρύλος για τον Άγιο Κοσμά

Και για τον **Άγιο Κοσμά** ήξερα, που ρθε στο χωριό μας. Έκατσε πάνω στο μεσοχώρι, έβαλε το μπαστούνι του, έβγαλε το καπέλο του, το βάλε πάνω.

- -Το 1773 και το 1774 έφτακε στο Τεπελένι.-
- Και αγνάντεψε το βουνό. Και είπε τα αηδονάτα βουνά. Εδώ θα γλιτώσουν πολλές ψυχές στον πόλεμο. Αν θα ρθει απ' την Ελλάδα ο πόλεμος, τριοχρονίτικο δαμάλι θα πινηγεί στο αίμα στην Κακαβιά. Αν θα ρθει από πάνω, από Αλβανία, δεν θα πάθουμε τίποτα εμείς εδώ είπε.
- -Και σώθηκε κόσμος όπως είπε;
- Σώθηκε κόσμος όλη η περιοχή εδώ. Με τους Γερμανούς.
- Θα γίνουν πέντε χώρες ένα, που γίνανε οι συνεταιρισμοί. Δες πως βγήκαν αυτά, που μου τα λέγε ο παππούς μου. Θα τρώτε φαϊτό στο καζάνι. Θα παίρνετε ψωμί από φούρνους. Με ένα σύρμα θα δεθεί ο κόσμος είπε και θα συνεννογιέται. Με ένα σύρμα. και αυτά είπε. Μου τα λέγε κείνη η γιαγιά.

Κείνη η γιαγιά ήταν 90 χρονών. Της το χε πει και αυτηνής η γιαγιά της και έτσι εμεισκε η ιστορία.

[00:16:05] Θρύλος για νεράιδες

Αυτού πίσω είναι ένα παρακλήσι, Αγία Παρασκευή λέγονταν. Εκεί που ζύγωσε κοντά στην Αγία Παρασκευή στο δρόμο που πήγαινε βλέπει μια νύφη πάνω στον πύργο και έγενθε με τη ρόκα. Της έκρινε «καλημέρα, τι κάνεις;» και εξαφανίστηκε η νύφη. Και αυτή φοβήθηκε μετά. Εξαφανίστηκε είπε η νύφη, δεν ήταν. Η αδερφή της μαμάς μου τς ήβλεπε στο νερό. Έβρεχε πολύ, πάει να περάσει σ' ένα λάκκο, ό άντρας της απήδησε αυτή δεν απηδούσε. Αυτές έτρωγαν λέει οι ζωτικές, μες τη μέση στο ποτάμι και αυτή δεν απήδαγε, της είπανε: θα τελειώσουμε εμείς το φαγητό και μετά θα περαις. Μην περαις τώρα και μας πατεις.

- Η αδερφή σου πέρασε από τον Άη ταξιαρχη;;
- Ναι η αδερφή μου όταν ήτανε κούτσικη. Και εκεί ο άντρας της επέμενε: « Μα, άντε μωρ να σε πάρω εγώ, γιατί δεν έρχεσαι;» « Δεν έρχομαι» ήλεγε. « Δεν μπορώ, δεν μπορώ, φοβάμαι από το νερό» του λέγε. « Φοβάμαι, δεν περνάω». Και άργησε να περάσει. Ωσπου σκώθηκαν αυτές από το.. Εκείνη τς ηβλεπε, εκείνος δεν ήβλεπε τίποτα.
- Πώς ήταν αυτές;
- Νυφάδες ήτανε! Ξέρω έτρωγαν μες τη μέση στο στο ποτάμι.

-

[00:17:34] Θρύλος για τον Αη Ταξιαρχη στο μοναστήρι της Πέπελης

- Αυτός ο λάκκος είναι εδώ κάτω;
- Όχι, πέρα στη Λοβίνα. Στη Λοβίνα απ'έκει. Γιατί ήτανε από τη Λοβίνα. Η αδερφή μου όταν ήτανε μικρή έβγαζαν τα αρνιά το πρωί και ήτανε πέντε έξι χρόνια και της βγήκε ένας παπάς. Ένας *Αταξιάρχης*, ο άγιος *Μιχαήλ*, αρχάγγελος. Ε αυτός είναι με άσπρα γένια.. Ήταν ένας παπάς λέει, την κυνηγούσε να την πιάκει την κοπέλα να την πάρει και αυτή γούργιαζε, γούργιαζε: « Μ'άρπαξε από τα ποδάρια λέει και μου τά κανεε κρεπε το, με τραβούσε, να με πάρει. Και ύστερα τς είπε: « Εντάξει θα σε αφήκω αφού γουργιάζεις». Η αδερφή μου έκλαιγε κάθε μέρα τη νύχτα, στον ύπνο. Σκόνονταν κάθονταν έτσι και έκλαιγε δυνατά! Δεν τη μάζευες με τίποτα. Πάει δέκα χρόνια. Μια φορά της Αγιά Τριάδας, η μαμα είχαμαν μπουγάδα, είχαμαν

δουλειές πολλές. Έστειλε εμένα στην Αγιά Τριάδα, το βράδυ.. Την Κυριακή το βράδυ, να κοιμηθούμε μέσ' την εκκλησία. Την πήρα εγώ την αδερφή μου με κάτι άλλες γυναίκες, ήταν και άλλες δυο, ήρθα και αυτές με τα παιδιά τους, πήγαμε το βράδυ, κοιμήθηκαν εκεί. Από τότε δεν ξανάκλαψε η αδερφή μου. Ναι! δεν είναι παράξενο; Δεν ξανάκλαψε. Έκλαιγε συνέχεια...

- Ήταν θαυματουργό το ξωκλήσι στην Αγιά Τριάδα;
- Ααα, η Αγιά Τριάδα είναι θαυματουργή.
- Στην Πέπελη; Στην Πέπελη πήγατε; Όταν γιορτάζει;
- Ναι στην Πέπελη πήγα. Όταν γιορτάζει.
- Κάνατε τάμα δηλαδή, τι κάνατε;
- Που ξέρω, τι μου έδωσε η μαμά, για τάμα; Μικρούλα ήμουνα και εγώ...
- Αντρέας, συζυγος: Στο μοναστήρι έρχονταν όλα τα χωριά των Ιωαννίνων, όλα τα χωριά..
- Και όλο το αγιο Σαράντι απ'έκει, απ'το Βούρκο που λέει το παιδί, απ'τα' Αλύκου.

Νιτς:Θυμάσαι πως κοιμηθήκατε εκεί; Μέσα στο μοναστήρι;

- Κοιμηθήκαμαν εκεί, και εγώ και αυτή την έβαλα εκεί στην πόρτα που βγαίνει ο παπάς.
 - Αντρέας: Ααα, εγώ δεν κοιμάμαι μέσα στην εκκλησία, φοβάμαι.
 - Της έβαλα το κεφάλι να κοιμηθεί και αυτή και εγώ. Κοιμηθαμαν εκεί μπροστά.
- Και τη νύχτα ξυπνήσαταν καθόλου ή όχι;
- Ξυπνήσαμαν μωρέ, εγώ ξύπνια ήμουν, εγώ κάποιο λίγο κοιμηθκα. Αλλά αυτή ήταν μικρή και κοιμήθηκε. Γιατί, μου είπαν να την πιάκει ο ύπνος να κοιμηθεί, εκεί μέσα.
- Τι σου είπε; Είδε κανά όνειρο εκεί στην εκκλησία. Ήταν και άλλοι εκεί που κοιμόσασταν.

[00:20:38] Θρύλος για θαύμα

- Ήταν, ήταν. Ήταν και άλλες γυναίκες . Δεν ήταν άντρες, μόνο γυναίκες και παιδιά. Έχω πάει πάλι και εγώ, δύο χρόνια πριν που ήμουν άρρωστη. Και πήγα και είχαν έρθει γυναίκες από τα Τίρανα, με λεωφορείο τις έστειλε ο αρχιεπίσκοπος. Και κοιμηθήκαμαν εκεί μέσα. Και κάτι κοπέλες. Δύο κοπέλες, δύο αδερφές. Είχαν τη μάνα τους πολύ άρρωστη. Και προσευχιόνταν όλη τη νύχτα για τη μάνα τους. Όλη τη νύχτα. Διάβαζαν, διάβαζαν και όλη τη νύχτα προσευχιόνταν για τη μαμά τους. Και είχα πάει και γω την κόρη μου τν Βαλεντίνα, ήταν άρρωστη και την πήγα και κοιμήθηκε και αυτή εκεί. Και καλύτερα έγινε. Αυτού, από το Κρα, χωριό απάνω εκεί . Μέσα από το Κρα, ήταν μία μάνα που είχε πολλά παιδιά. Και ένα παιδί που το

αφιέρωσε στο μαναστήρι, να το πάει να το αφήκει εκεί καλόερο. Να το αφήκει την ημέρα της Αγίας Τριάδας. Και έρχονταν με το μουλάρι. Έσυρε το μουλάρι του η μάνα του καβάλα, έσυρε το μουλάρι του αυτός. Έκανε και ζέστα...Και το παιδί περπατώντας ίδρωσε και αυτή το είχε αφιερώσει, θα το άφηγε στη Αγία Τριάδα.